

Programma van maatregelen Mechelen – Ganzendries

Natasja Reyns

Temse
2018

Gemotiveerd advies

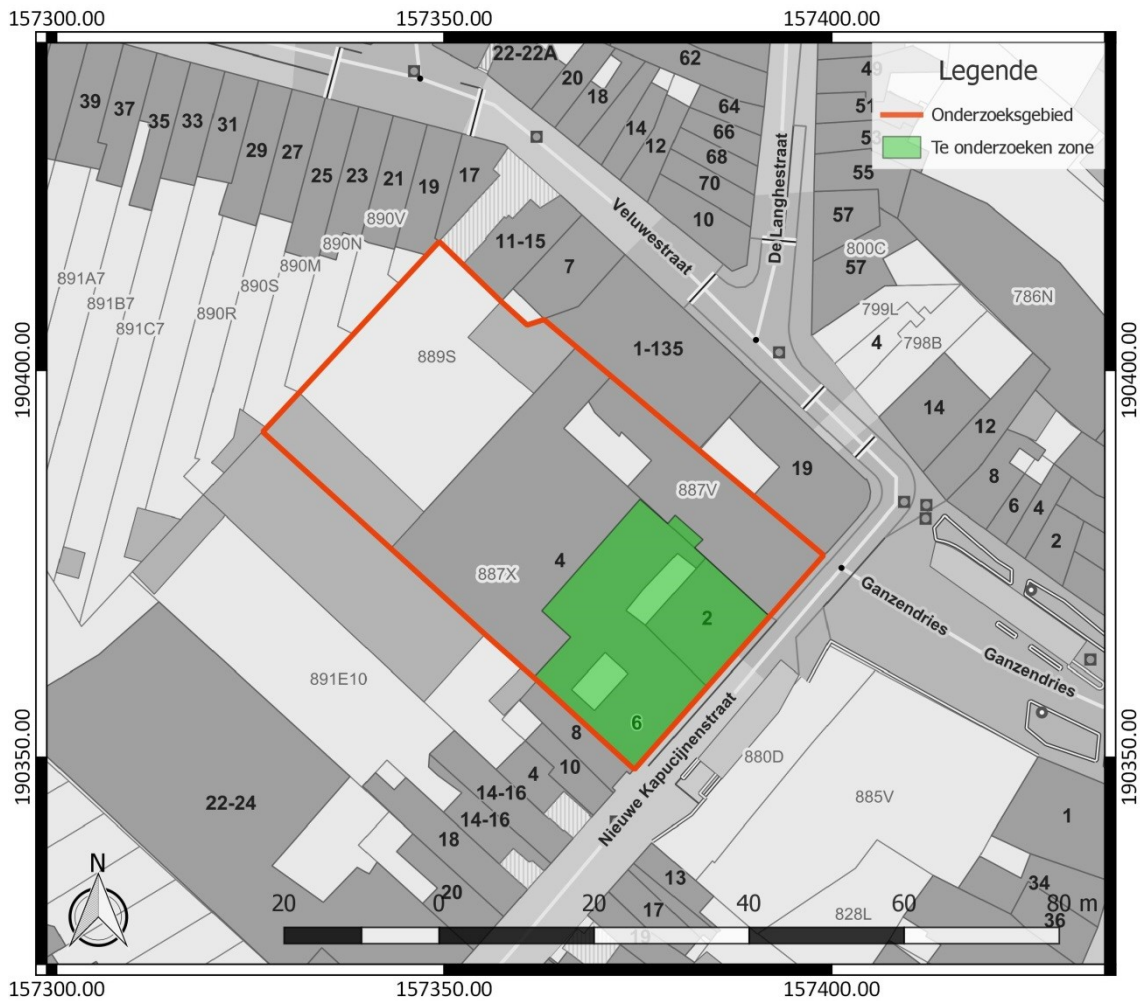
Het was tot op heden enkel mogelijk een bureauonderzoek (projectcode 2018C219) uit te voeren, omdat het onderzoeksgebied momenteel nog bebouwd is. De aanvraag van een sloopvergunning maakt deel uit van de vergunningsaanvraag waarvoor de archeologienota opgesteld werd. Het bureauonderzoek laat nog vragen open, waardoor verder archeologisch vooronderzoek nodig is (zie verslag van resultaten). Voor een afweging van de verschillende onderzoeksmethoden die nog in aanmerking komen, verwijzen we naar het onderdeel Onderzoeksmethode in het Programma van maatregelen (zie verder).

Het bureauonderzoek toont aan dat het onderzoeksgebied een hoog archeologisch potentieel kent. Voor het onderzoeksgebied is er met name een concrete verwachting naar resten van het klooster van de kapucijnen dat van de 17de tot het begin van de 19de eeuw aanwezig geweest is binnen het onderzoeksgebied. Oudere sporen van bewoning tot in de 16de eeuw kunnen op basis van historische kaarten binnen het onderzoeksgebied verwacht worden. Ook oudere sporen die teruggaan tot de 10de eeuw kunnen verwacht worden op basis van het onderzoek aan de Ganzendries dat net ten zuiden van het onderzoeksgebied uitgevoerd is. Daarnaast zijn nog oudere resten evenmin uit te sluiten op het terrein, gezien de gunstige landschappelijke ligging van het terrein op het interfluvium tussen de Dijle en de Zenne. De sporen waarvoor een concrete archeologische verwachting is, zijn te beschouwen als sporen van bewoning, van artisanale activiteiten en mogelijk ook van begraving.

3

Resultaten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem

Zie 2.4.4 in het Verslag van resultaten.

Figuur 2: Afbakening onderzoekszone voor uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem

Vraagstelling en onderzoeksdoelen

Doelstelling van een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem is nagaan of archeologische niveaus aanwezig zijn in het projectgebied en op welke diepte, om een verdere inschatting te kunnen maken van de verstorende impact van de geplande werken. Ook dient het uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem uitspraken te kunnen doen over de aan- of afwezigheid van een archeologische site binnen het onderzoeksgebied en over het potentieel op kennisvermeerdering.

Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Op welke dieptes bevinden zich relevante archeologische niveaus?
- Waar bevindt zich de grondwaterspiegel?
- Zijn archeologische sporen aanwezig binnen het onderzoeksgebied en zo ja, wat is de precieze afbakening ervan in de ruimte en in de tijd?
- Zijn resten aanwezig die te relateren zijn aan de resten die aangetroffen werden tijdens onderzoek van de Ganzendries, ten zuiden van het onderzoeksgebied?
- Zijn resten van de historische bebouwing, te zien op historische kaarten aanwezig binnen het onderzoeksgebied en zo ja, wat is de precieze afbakening ervan in de ruimte en in de tijd?
- Zijn resten van artisanale activiteiten aanwezig binnen het onderzoeksgebied en zo ja, wat is de precieze afbakening ervan in de ruimte en in de tijd?

- Zijn resten van menselijke begravingen aanwezig binnen het onderzoeksgebied en zo ja, wat is de precieze afbakening ervan in de ruimte en in de tijd?
- Zijn relevante archeologische resten aanwezig binnen het onderzoeksgebied? Zo ja, is behoud in situ mogelijk of is verder archeologisch onderzoek nodig?

Onderzoeksmethode

De keuze van de methode voor verder vooronderzoek wordt gebaseerd op de volgende vier criteria:

1° is het MOGELIJK deze methode toe te passen op dit terrein?

2° is het NUTTIG deze methode toe te passen op dit terrein (levert het iets op)?

3° is het overdreven SCHADELIJK voor het bodemarchief deze methode toe te passen op dit terrein?

4° is het NOODZAKELIJK deze methode toe te passen op dit terrein (kosten-batenanalyse)?

Geofysisch onderzoek is niet aangewezen omdat dit geen gegevens over de chronologie van de eventueel gedetecteerde fenomenen kan opleveren. Veldkartering is niet mogelijk binnen het onderzoeksgebied, omdat het volledige terrein bebouwd en verhard is. Landschappelijk booronderzoek kent slechts een beperkt potentieel op kennisvermeerdering. We kunnen reeds een goede inschatting maken van de verwachte bodemopbouw ter hoogte van het onderzoeksgebied aan de hand van het archeologisch onderzoek dat ter hoogte van de Ganzendries, ten zuiden van het onderzoeksgebied, uitgevoerd is.

Wel relevant is de uitvoering van een proefputtenonderzoek om de stratigrafische opbouw van het terrein in kaart te brengen en te confronteren met de resultaten uit het bureauonderzoek. Deze onderzoekstechniek is geschikt omdat een site met complexe verticale stratigrafie verwacht wordt. Aan de hand van een proefputtenonderzoek kan een betere afweging gemaakt worden van de concrete impact van de geplande werken op het bodemarchief. Dit is met name relevant omdat de diepte van de geplande bodemingrepen varieert.

De onderzoekszone beslaat steeds de oppervlakte van ca. 565 m², zoals die afgebakend is op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek (Figuur 2). De onderzoeksdoelen zijn succesvol bereikt wanneer de vooropgestelde onderzoeksvragen en de bijkomende onderzoeksvragen die opgesteld worden naar aanleiding van elk assessment beantwoord zijn.

Onderzoekstechnieken

De geplande werken hebben een ingrijpende impact op het onderzoeksgebied door de voorziening van een kelder verdieping en nutsvoorzieningen op een deel van het terrein. Dit betekent een verstoring tot op een diepte van ca. 2,30 m onder het maaiveld. Daarbovenop zal het gebruik van zware machines compactie van de onderliggende lagen veroorzaken. Daarom dient het bodemarchief tot op een diepte van 2,60 m onder het maaiveld (2,30 m effectieve verstoring + 30 cm buffer voor compactie) als bedreigd beschouwd te worden. Dit is de zone die onderzocht moet worden.

Voorafgaand aan het onderzoek dient de sloop van de voorziene gebouwen plaats te vinden. De uitbrek van de vloerplaat van het gelijkvloers en van verhardingen ter hoogte van het maaiveld dient te gebeuren onder begeleiding van een archeoloog.

Proefputten

Voor de gehanteerde onderzoekstechnieken is hoofdstuk 8.6 van de Code van Goede Praktijk van toepassing. Proefputten worden aangelegd met een opgravingsvlak per archeologisch relevant niveau om een zicht te krijgen op de stratigrafische opbouw van de te onderzoeken zones. Elke proefput wordt gezien als een beperkte opgraving en dient zodanig geregistreerd te worden. Indien de natuurlijke ondergrond in tafonomisch primaire context niet bereikt kan worden, dient men per

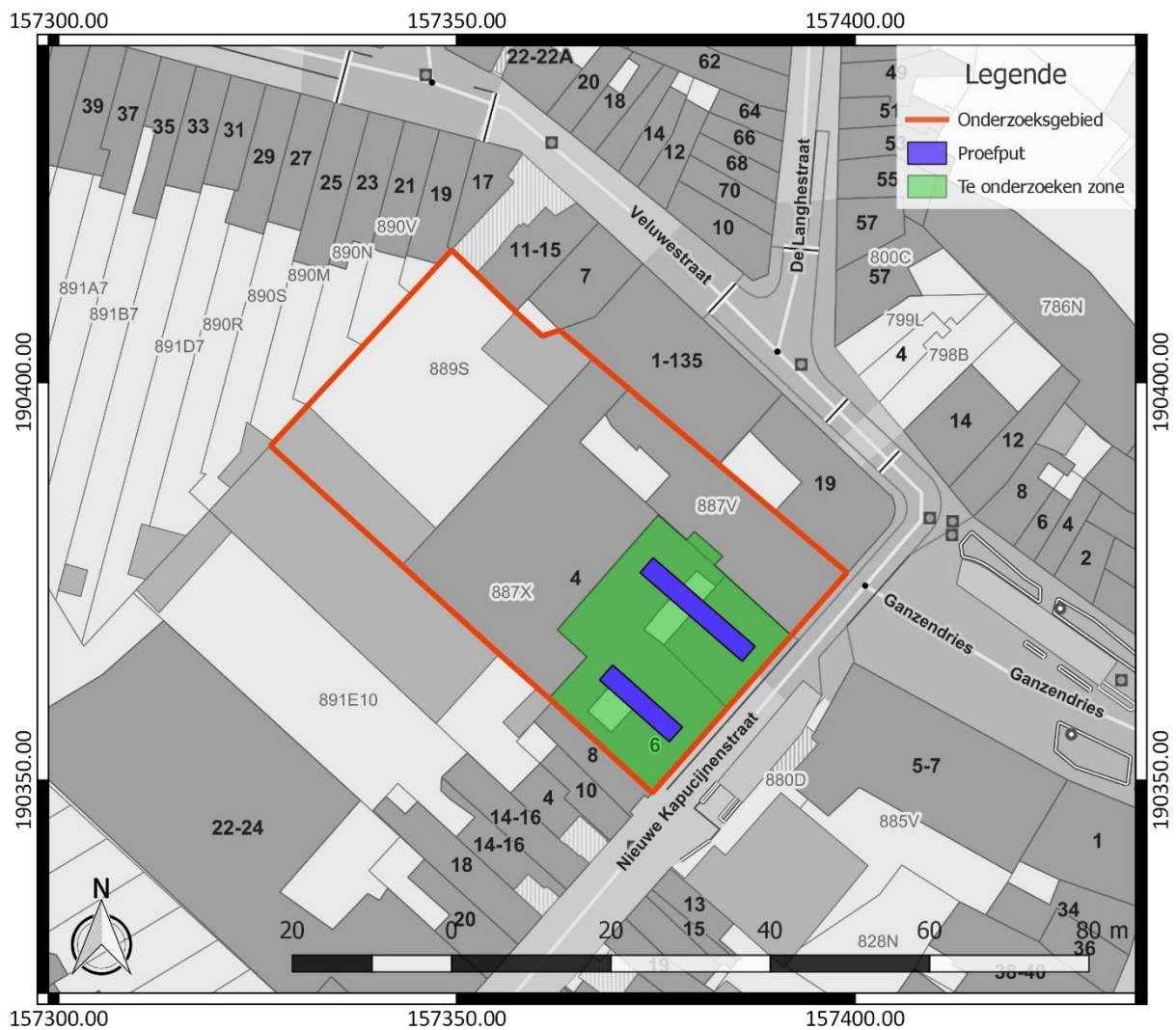
proefput enkele boringen of sonderingen tot 20 cm in de natuurlijke ondergrond in tafonomisch primaire context te plaatsen om de stratigrafie in kaart te brengen.

Indien sporen van begraving vastgesteld worden, worden de proefputten aangelegd tot op het niveau waarop de begravingssporen aangetroffen worden. Indien skeletten aangetroffen worden tijdens het proefputtenonderzoek, dan worden de skeletten opgeschoond en geregistreerd. Een selectie die representatief is voor het geheel van de aanwezige sporen met menselijke resten wordt opgegraven. Tijdens het vooronderzoek moet namelijk voldoende inzicht verkregen worden in de stratigrafie van de begraving. Dit kan enkel door een deel van de proefput plaatselijk verder te verdiepen, totdat geen begravingen meer vastgesteld worden en totdat de natuurlijke ondergrond in tafonomisch primaire context vastgesteld wordt. Op die manier kunnen uitspraken gedaan worden over het aantal niveaus van begraving en de diepte tot waarop de sporen van begraving zich uitstrekken. Indien meerdere vlakken worden aangelegd, worden alle sporen met menselijke resten opgegraven die zich bevinden in dat deel van het onderzochte gebied waar een volgend vlak aangelegd wordt. De overige sporen met menselijke resten worden enkel onderzocht in het vlak.

Omdat op basis van nabijgelegen onderzoek een podzolbodem mogelijk te verwachten is binnen het onderzoeksgebied, is het ook belangrijk om de bewaringstoestand van de bodemopbouw te evalueren. Indien mogelijk wordt aan het begin van elke proefput gestart met de aanleg van een putwandprofiel, om inzicht te krijgen in de bodemopbouw en de bewaring van de natuurlijke aardkundige eenheden die aanwezig blijken. Indien lagen belangrijke informatie bevatten over de prehistorische en/of de historische ontwikkeling van het terrein, dienen deze lagen als een spoor behandeld te worden, in overeenstemming met hoofdstuk 8.6.1.4 tot en met 8.6.1.9 van de Code van Goede Praktijk.

Indien buiten antropogene of natuurlijke sporen lithische vondsten of andere vondsten uit de steentijd worden aangetroffen, worden deze vondsten driedimensionaal ingemeten. Nog tijdens het veldwerk wordt het materiaal aan een deskundige voorgelegd voor onderzoek, zodat een verdere terreinwaardering kan uitgevoerd worden. Indien nodig worden bijkomende referentieprofielen aangelegd en geregistreerd. Indien kleine lithische vondsten (kleiner dan 1 cm) worden aangetroffen in sporen, wordt het spoor in bulk ingezameld en naderhand uitgezeefd op maaswijdte van maximum 2 mm.

Er dienen 2 proefputten aangelegd te worden om aangetroffen resten ruimtelijk te kunnen afbakenen. De aan te leggen proefputten hebben een totale lengte van 28,50 m en een breedte van **2,5 m** (Figuur 3). De proefputten kunnen op een dieper niveau versmallen in functie van de veiligheid. De omvang van de proefputten is gekozen in functie van de vraagstellingen van het onderzoek enerzijds en in functie van het behouden van voldoende afstand ten opzichte van de straatzijde en de nabijheid van de nog aanwezige bebouwing op het terrein anderzijds. Op die manier wordt ca. 12,61 % van de te onderzoeken zone onderzocht. De dekkingsgraad en inplanting volstaan om voldoende gefundeerde uitspraken te doen over de rest van het terrein. Door de proefputten haaks op de Nieuwe Kapucijnenstraat te oriënteren, kan een dwarsdoorsnede van de te onderzoeken zone bekomen worden om optimaal inzicht te verwerven in de stratigrafie en verschillende activiteiten die op het terrein plaatsgevonden hebben.

Figuur 3: Inplanting van de proefput (blauw), weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er zijn geen afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk die voor aanvang van het onderzoek met ingreep in de bodem reeds voorzien zijn.